

Mišljenje Europskog odbora regija o „Zdravlju u gradovima: zajedničko dobro”

(2017/C 306/08)

Izvjestitelj: Roberto Pella (IT/EPP), gradonačelnik Valdenga**PREPORUKE O POLITIKAMA**

EUROPSKI ODBOR REGIJA (OR)

Opće napomene

1. slaže se da je pojam zdravlja ključan element za dobrobit društva. Taj se pojam ne odnosi samo na tjelesno preživljavanje ili nepostojanje bolesti, već uključuje i psihološke aspekte, zatim prirodne, okolišne, klimatske i stambene uvjete te radni, gospodarski, društveni i kulturni život, u skladu s definicijom Svjetske zdravstvene organizacije (WHO);
2. naglašava da, zahvaljujući fenomenu urbanizacije i koncentraciji 70 % ukupnog svjetskog stanovništva u gradskim područjima, gradovi igraju važnu ulogu u promicanju zdravlja;
3. ponovo ističe da su mjere EU-a, kao i njegovi sustavi financiranja i prioriteta, često usmjereni na velike gradove te da je potrebno obratiti više pozornosti na skupni utjecaj malih i srednjih gradova s 5 000 do 100 000 stanovnika, u kojima živi više od polovine stanovništva EU-a, ⁽¹⁾ kao i na njihove znatne mogućnosti za osmišljavanje i provedbu pravila za unapređenje javnog zdravlja u EU-u;
4. ističe da izraz „zdravi grad” (vidi WHO), podrazumijeva zajednicu koja je svjesna važnosti zdravlja kao javnog dobra i u stanju je potaknuti i uspostaviti jasne politike za zaštitu i poboljšanje postojećih modela socijalne skrbi i prevencije radi jačanja otpornosti i produljenja očekivanog zdravog životnog vijeka te smanjenje rizika od invaliditeta, promičući pritom ciljeve održivog razvoja;
5. napominje da, premda se mnoga od njih bave pitanjem zdravlja, dosad nijedno od 12 partnerstava pokrenutih u okviru Amsterdamskog pakta iz 2016. u cilju provedbe Plana EU-a za gradove nije posvećeno specifično zdravlju. Nadalje, izražava žaljenje zbog toga što se u Planu EU-a za gradove ne predviđa transverzalna suradnja među tijelima vlasti u svrhu rane procjene učinka na zdravlje. Stoga potiče na uključivanje definicije zdravlja u sadržaj Plana EU-a za gradove, uz naglašavanje njegovog utjecaja na zdravlje;
6. napominje da je javno zdravlje u nadležnosti država, a da je uloga EU-a prvenstveno dopunjavati politike država članica pomaganjem vladama da postignu zajedničke ciljeve i ostvare ekonomiju razmjera;
7. ističe potrebu za proučavanjem i analizom faktora povezanih sa zdravljem, posebno u pogledu zdravlja u gradovima, kao i za procjenom prilika i pitanja koje otvara produljenje očekivanog trajanja života;
8. uviđa potrebu za revizijom mehanizama socijalne skrbi na temelju podataka o različitim okolnostima i potrebama različitih skupina stanovništva, koji pokazuju povećanje starijih dobnih skupina, u skladu s produljenjem očekivanog trajanja života i povećanje nejednakosti među socijalnim skupinama te istovremeni fenomen migracije koji predstavlja dodatan daljnji izazov i priliku za socijalne i zdravstvene službe;
9. vidi ulogu lokalnih i regionalnih vlasti kao jamaca mreže pravednosti i višerazinskog suradničkog upravljanja u sklopu kojeg institucije, poduzeća, organizacije civilnog društva i građani mogu pridonijeti osmišljavanju pravednog, zajedničkog i usklađenog urbanog razvoja;

⁽¹⁾ CDR 7987/2013.

10. uviđa mogućnost predlaganja i usvajanja djelotvornih instrumenata za „zdravlje u gradovima” kao javno dobro u sljedećim područjima prioritetnog političkog djelovanja:

- urbanističko planiranje
- mobilnost i promet
- okoliš i zdrava prehrana
- sport, tjelesna aktivnost i obrazovanje
- upravljanje

Urbanističko planiranje

11. poziva na uvrštavanje zdravlja i definicije zdravlja u sadržaj Plana EU-a za gradove čime bi se pokrenula nova kultura zajedničkog planiranja koja može doprinijeti tome da se u okviru prostornog planiranja zdravlje promiče i da se stvori okruženje koje ga podržava;

12. poziva lokalne vlasti da iskoriste Inovativne mjere za gradove (UIA), inicijativu Europske komisije s ukupnim proračunom od 372 milijuna iz EFRR-a za razdoblje 2014. – 2020. (u njoj se zapravo ne navodi zdravlje kao posebno prioritetno područje), kako bi gradskim područjima osigurale resurse za testiranje novih i neisprobanih rješenja za hvatanje u koštac s izazovima s kojima se gradovi suočavaju i kako bi se razmislilo o inovativnim mjerama za rješavanje nekih njihovih izazova na području zdravlja;

13. poziva na provedbu politika usmjerenih na socijalno-zdravstvenu integraciju i poboljšanje socijalnih i gospodarskih uvjeta te uvjeta povezanih s okolišem u siromašnim ili ugroženim četvrtima;

14. skreće pozornost na zaštitu dobrobiti najranjivijih skupina, posebno žena i djece te skupina izloženih riziku od zdravstvenih problema kao što su mentalni problemi, bolest i invaliditet. To je prioritet socijalne kohezije u kontekstu borbe protiv socioekonomskog jaza i rastućih nejednakosti u gradovima. Naime, korelacija između zdravstvenih i socijalnih pokazatelja (kao što su opća stopa smrtnosti, invaliditet, subjektivno zdravlje) pokazuje da se ta nejednakost može prikazati krivuljom (Ginijev koeficijent), odnosno da, bez obzira na to gdje se nalazite na društvenoj ljestvici, iznad vas uvijek postoji povoljnija razina zdravlja, a ispod vas manje povoljna. To ukazuje na činjenicu da se, želimo li ostvariti značajne rezultate u području zdravlja s pomoću politika suzbijanja društvenih nejednakosti ne možemo zadovoljiti selektivnim pristupima koji se usmjeravaju na visokorizične pojedince, već se trebamo baviti cjelokupnom *krivuljom*;

15. smatra ključnim razvijati politike usmjerene na osiguravanje kvalitetnog i zdravog aktivnog starenja koje se odnosi kako na fizičku, mentalnu i socijalnu dobrobit tako i na dobrobit u pogledu ljudskih odnosa, promicanjem sudjelovanja u rekreativnim aktivnostima koje nude gradovi, kao i u međugeneracijskim programima za borbu protiv usamljenosti i izoliranosti;

16. naglašava da je potrebno jačati politike za promicanje zdravlja, prevenciju i uključivanje migranata u socijalni i zdravstveni sustav kao prioritet socijalne uključenosti, uključujući korištenje usluga kulturnih posrednika prisutnih u gradovima (npr. projekt RE-HEALTH)⁽²⁾ i usmjeravanje pozornosti na osobe koje su doživjele traumatična iskustva, osobito djecu;

17. predlaže da se procijeni potencijalna korist i troškovi toga da se, prema usklađenim europskim definicijama i metodologijama, u glavnim gradskim središtima uspostave opservatoriji odlučujućih faktora zdravlja, odnosno informativni centri (kontaktne točke za „Zdravlje u svim politikama” – HiAP) koji bi lokalnim i regionalnim vlastima omogućili pristup najboljim praksama, prikazima slučajeva, izvješćima, mogućnostima financiranja i drugim relevantnim informacijama;

18. predlaže da gradovi koji još ne posjeduju takve službe procijene potencijalne koristi i troškove uvođenja funkcije „upravitelja zdravog grada” (eng. *Healthy City Manager*) koji bi osluškivao potrebe grada i provodio poboljšanja u sinergiji s lokalnim tijelima vlasti čije politike bi usklađivao i osiguravao im provedbu;

⁽²⁾ U suradnji s Međunarodnom organizacijom za migracije: <http://re-health.eea.iom.int/>.

19. smatra da se u okviru ispravnog prostornog planiranja usmjerenog na poboljšanje zdravlja građana, treba ne samo predvidjeti zelene površine, već i dati opću procjenu ekosustava gradova i regija;

Mobilnost i promet

20. ističe važnost osmišljavanja lokalnih politika za planiranje javnog gradskog prijevoza, aktivnog prijevoza i gradske mobilnosti koja se temelji na održivosti i na zdravlju građana. U tom kontekstu skreće pozornost na revidirani radni program Obzor 2020. za razdoblje 2016. – 2017. za pametan, zelen i integriran promet (s proračunom u iznosu od više od 6,3 milijarde za razdoblje 2014. – 2020.), a posebno njegovo poglavlje „Gradska mobilnost”, te preporučuje kreatorima politika da istraže mogućnosti koje taj program nudi za ulaganje u lokalne projekte za mobilnost;

21. ponovo izražava podršku za plan održive gradske mobilnosti te potiče osmišljavanje politika prijevoza i politika planiranja/prostornog planiranja u skladu s hijerarhijom održive mobilnosti u kojoj se prednost daje poticajima i mjerama usmjerenima na osiguravanje veće sigurnosti i privlačnosti aktivnih načina putovanja (pješačenje i biciklizam) te na promicanje multimodalnog javnog prijevoza; traži da ga se uključi u koordinacijsku skupinu za europsku platformu za planove održive gradske mobilnosti;

22. potiče lokalne i regionalne vlasti na podupiranje europskih politika kojima se potiče korištenje javnih i privatnih električnih i elektrificiranih prijevoznih sredstava u cilju postupnog smanjenja korištenja fosilnih goriva i stimuliranja korištenja čistih goriva;

23. primjećuje da gradovi mogu postati zdravi samo ako su održivi. Ističe da kvaliteta života i opće stanje okoliša ovise o stanju gradskog okružja te stoga naglašava da je cjelovit i održiv pristup preduvjet za budući urbani razvoj⁽³⁾;

24. poziva na izradu novih i sveobuhvatnih prometnih politika kako bi se svi gradovi mogli prilagoditi najvišim standardima dostupnosti i iskoristivosti gradskih mjesta i usluga za osobe s invaliditetom;

25. poziva na provođenje kampanja za podizanje svijesti građana u pogledu odabira učinkovitije vrste gradske mobilnosti s gospodarskog i ekološkog gledišta, kao i s gledišta učinka na zdravlje građana;

26. poziva Europsku komisiju da uvrsti korištenje održivih sredstava u reviziju kriterija za zelenu javnu nabavu u prometnom sektoru EU-a ili da promiče razvoj instrumenata za tehnološke inovacije u prometnom sektoru i njihovo širenje u državama članicama;

27. toplo pozdravlja dobre prakse, kao što su: EUROPSKI TJEDAN MOBILNOSTI, kampanja pokrenuta 2002. godine koja je u 2016. godini ostvarila najvišu stopu sudjelovanja s 2427 gradova koji u tjednu od 16. do 22. rujna svake godine organiziraju aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti, projekt PASTA koji financira EU⁽⁴⁾ (*Physical Activity Through Sustainable Transport Approaches*) – program koji izričito prepoznaje vezu između zdravlja i mobilnosti u gradovima; javno-privatna partnerstva za razvoj usluga namijenjenih građanima koji svakodnevno putuju;

28. podsjeća na to da lokalne i regionalne vlasti imaju pravne ovlasti za imenovanje područja očuvanja prirode, pružanje potpore mrežama Natura 2000 i uključivanje pitanja biološke raznolikosti u urbanističko i prostorno planiranje te upućuje na sve veći broj znanstvenih istraživanja koja potvrđuju da priroda može doprinijeti rješavanju zdravstvenih i socijalnih problema kroz smanjivanje učinaka klimatskih promjena, promicanje tjelesne aktivnosti, društvenu integraciju i smanjenje stresa;

⁽³⁾ COR/07987/2013

⁽⁴⁾ <http://pastaproject.eu/home/>.

Okoliš, stanovanje i zdrava prehrana

29. pozdravlja odluku Europske komisije objavljenu 7. prosinca 2016. o izradi akcijskog plana za bolju provedbu Direktive o pticama i Direktive o staništima i činjenicu da je u njoj prepoznata važnost integriranog upravljanja gradovima i integriranog planiranja gradova za postizanje ciljeva očuvanja biološke raznolikosti u EU-u ⁽⁵⁾;

30. ponovno izražava svoju predanost i poziva na povećanje proračuna za projekt „Priroda i bioraznolikost” programa LIFE nakon 2020. Taj je program namijenjen razvoju zelene infrastrukture i zelenih rješenja u gradovima, kojima se pridaje ključna važnost u svjetlu klimatskih promjena, klimatskih i energetske ciljeva programa EU-a za razdoblje 2020. – 2030., Pariškog sporazuma, programa UN-a i FAO-a te ciljeva održivog razvoja; u tom kontekstu poziva na snažniju potporu inicijativama na lokalnoj i regionalnoj razini za prilagodbu klimatskim promjenama u europskom gradskom okružju ⁽⁶⁾ imajući u vidu osmi europski program za okoliš za razdoblje 2020. – 2027.;

31. potiče da se djeluje izravno na čimbenike koji djeluju na klimu i okoliš kako bi se poticalo zdravlje u gradovima. U sklopu pokrenutih studija dokazan je utjecaj urbanizacije na raširenost kardiovaskularnih i respiratornih bolesti, ali i pretilosti i dijabetesa tipa 2. Stoga traži da se provede studija troškova i koristi od nepoduživanja mjera protiv onečišćenja zraka i buke, koji određuju i utječu na zdravstveno stanje u gradovima i dobrobit pojedinca, kako bi se povećala osviještenost i odabrala ekonomski najisplativija javna politika ⁽⁷⁾;

32. potiče inicijative kojima se promiče suradnja lokalnih i regionalnih vlasti, sektora zdravlja i prirode; te su inicijative usmjerene na poboljšanje zdravlja i dobrobiti građana povezivanjem građana s prirodom, građanima omogućavaju redoviti pristup obližnjim područjima prirode te promiču redovitu fizičku aktivnost i korištenje područja prirode za terapijske postupke zajedno s drugim oblicima liječenja;

33. srdačno pozdravlja dobre prakse, poput Nagrade za zelenu prijestolnicu Europe i Europskih snaga solidarnosti u nastajanju, koje će mladim Europljanima pružiti priliku da u okviru volonterskog rada izravno doprinose upravljanju područjima mreža Natura 2000. Te prakse mlade će približiti prirodi, povećati njihovu svijest o okolišu i omogućiti zdravstvene prednosti koje pružaju priroda i biološka raznolikost;

34. poziva na to da se vodi računa o uvjetima stanovanja i zdravstvenim problemima povezanim sa stanovanjem, kao i o zdravlju i sigurnosti pri izgradnji i održavanju javnih zgrada poput škola, dječjih vrtića i jaslica, uključujući i kvalitetu zraka u zatvorenim prostorima;

35. preporučuje da se maksimalna pozornost obrati važnosti usvajanja zdravih prehrambenih navika koristeći precizne smjernice koje uzimaju u obzir različite kontekste i različite ciljne skupine stanovništva (odgovarajući jelovnici u školama, poduzećima i socijalnim restoranima). U ovom kontekstu, pozdravlja objavljivanje tehničkog izvješća o Javnoj nabavi zdrave prehrane u školama i preporučuje svim lokalnim i regionalnim vlastima koje nabavljaju hranu i usluge povezane s hranom u školama da koriste ovaj pomoćni dokument kako bi u specifikacije za nabavu hrane lakše uključile uvjete koji se odnose na zdravlje i prehranu;

36. preporučuje promicanje politika osmišljenih za nagrađivanje odgovornog ponašanja prema okolišu u sektoru proizvodnje, usmjerenih kako na proizvođače, tako i na proizvode, uključujući i sektor gospodarenja otpadom;

37. preporučuje da se posebna pažnja posveti sprečavanju poremećaja u prehrani i štetne konzumacije alkohola, duhana i ostalih ovisnosti, te da se predlože posebne strategije na lokalnoj i regionalnoj razini ne samo promicanjem inovativnih i visokokvalitetnih istraživanja, razmjenom dokaza i preispitivanjem regulativnih mjera, već i usvajanjem politika kontrole i prevencije na javnim mjestima i prostorima;

⁽⁵⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-16-4308_en.htm: „Akcijski plan sadržavat će niz konkretnih mjera, kao što su održavanje redovitih sastanaka s gradonačelnicima i ostalim lokalnim vlastima kako bi se ispitali izazovi provedbe i pomoglo državama članicama da poduzmu potrebne korektivne mjere. Nadalje, planom će se u partnerstvu s državama članicama i relevantnim dionicima osmisliti odgovarajuće provedbene smjernice za regionalne sudionike, smanjujući nepotrebna opterećenja i sporove i potičući nacionalna i regionalna ulaganja u biološku raznolikost. Odbor regija uvelike će sudjelovati u daljnjim aktivnostima nakon današnje orijentacijske rasprave.”

⁽⁶⁾ Evaluacija programa LIFE sredinom provedbenog razdoblja (vidi COR-2016-04126).

⁽⁷⁾ Ususret novoj strategiji EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama na temelju integriranog pristupa (vidi: COR-2016-02430).

Sport, tjelesna aktivnost i obrazovanje

38. podsjeća da je fizička aktivnost jedan od najučinkovitijih načina za sprečavanje neprenosivih bolesti i borbu protiv pretilosti te za održavanje zdravog načina života; s obzirom na sve veći broj dokaza koji potvrđuju pozitivni učinak tjelesne aktivnosti na psihičko zdravlje kao i na kognitivne procese, poziva lokalne i regionalne vlasti na sakupljanje i dijeljenje svojih primjera dobrih praksi kako bi nadahnule, vodile i učile građane;

39. poziva Europsku komisiju da ojača ulogu općina i regija u provedbi boljih politika za tjelesne aktivnosti korisne po zdravlje (HEPA) kako bi se potaknula kultura tjelesne aktivnosti u svakom aspektu života građana, od škole preko radnog mjesta do slobodnog vremena i prijevoza, i ponudio odgovor na nedavne pozive Vijeća i Parlamenta na usvajanje mjera za promicanje zdravog načina života;

40. ponovno naglašava potrebu za promicanjem osposobljavanja i izgradnjom kapaciteta u području zdravlja u obrazovnim ustanovama budući da se pokazalo da je zdravstveni odgoj u školama učinkovit u smanjivanju raširenosti ponašanja riskantnog za zdravlje mladih;

41. prihvaća sadržaj prvog izvješća o provedbi preporuka Vijeća o promicanju tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje u svim sektorima, koje je Europska komisija usvojila i objavila u prosincu 2016. ⁽⁸⁾ i preporučuje Europskoj komisiji da si za cilj postavi smanjenje troška tjelesne neaktivnosti, koji u 28 država članica EU-a ⁽⁹⁾ na godišnjoj razini premašuje 80 milijardi EUR, i to kroz jače promicanje tjelesne aktivnosti i sprečavanja nedostatka kretanja te kroz podržavanje razvoja pokazatelja za praćenje na lokalnoj i regionalnoj razini kao i na razini Unije;

42. toplo pozdravlja i potiče razmjenu dobrih praksi na lokalnoj razini kao što su: stvaranje uvjeta za otvaranje većeg broja biciklističko-pješačkih staza koje, osim za gradsku mobilnost, služe i aktivnostima kao što su trčanje i hodanje čime se osigurava odgovarajuća sigurnost; korištenje javnih zelenih površina pretvorenih u „dvorane na otvorenom“; povećanje količine i kvalitete nastavnih sati posvećenih sportskim aktivnostima „za sve“; omogućivanje drugim građanima da izvan školskih sati koriste sportsku infrastrukturu u školama; te podupire inicijative kao što je godišnje dodjeljivanje titule „Europski glavni grad sporta“ i imenovanje europskih gradova sporta u koordinaciji Udruge europskih glavnih gradova sporta (ACES Europe); Europski tjedan sporta koji će 2017. nositi naslov „Sport i zdravlje“; program Erasmus+ Sport i snažnije promicanje tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje (*Health-Enhancing Physical Activity* – HEPA);

43. potvrđuje ozbiljne učinke financijske i gospodarske krize na sposobnost javnih zdravstvenih sustava da pruže primjerene usluge, između ostalog i u svjetlu pojačane potražnje uzrokovane, među ostalim, starenjem stanovništva; podsjeća da informacijske i komunikacijske tehnologije mogu biti snažno sredstvo za održavanje troškovno učinkovitog i visokokvalitetnog zdravstvenog sustava jer omogućuju da osobe svih dobnih skupina bolje upravljaju svojim zdravljem i kvalitetom života u gradskim i ruralnim područjima;

Upravljanje

44. predlaže da se u suradnji s Europskom komisijom razmotre konkretni načini pozivanja lokalnih i regionalnih vlasti na aktivno sudjelovanje u mrežama kao što su Pametni gradovi ili Sporazum gradonačelnika ili u mrežama prevencije i promicanja zdravlja koje se promiču u okviru WHO-a (mreža Zdravi gradovi, radna skupina WHO-a za zdravo starenje, Mreža gradova prijatelja starijih osoba, mreža Regije za zdravlje, mreža Škole za zdravlje u Europi itd.) u ključnim područjima vodeće inicijative „Resursno učinkovita Europa“, ⁽¹⁰⁾ kao što su biološka raznolikost i korištenje zemljišta, gospodarenje otpadom i vodom ili onečišćenje zraka;

45. poziva na pružanje snažnije podrške lokalnim inicijativama za informiranje građana o programima primarne prevencije i poticanje građana da tim programima pristupe, s posebnim naglaskom na civilizacijske, kronične, zarazne i nezarazne bolesti koje u današnje vrijeme predstavljaju glavni rizik za ljudsko zdravlje i razvoj; poziva na pružanje potpore znanstveno ispitanim programima sekundarne prevencije za građane, koji uključuju institucije i obrazovne usluge;

⁽⁸⁾ eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/?qid=1483950644221&uri=CELEX:52016DC0768.

⁽⁹⁾ ISCA/CEBR Study (2015) in Narrative review: the state of physical activity in Europe („Stanje tjelesne aktivnosti u Europi“), str. 37., projekt PASS fr.calameo.com/read/000761585fb41d432c387.

⁽¹⁰⁾ CdR140/2011.

46. poziva na uspostavu snažnog partnerstva između općina, regija, sveučilišta, poduzeća za pružanje zdravstvenih usluga, istraživačkih centara, poduzeća, stručnjaka, dobrovoljnih udruga i organizacija zajednice u cilju proučavanja i praćenja odlučujućih faktora zdravlja građana u urbanom okruženju radi postizanja učinkovitijeg i proaktivnijeg višerazinskog upravljanja usmjerenog na poboljšanje zdravstvene politike;
47. naglašava da je odgovornost svih razina vlasti i samih građana dati važan doprinos smanjenju učinka zaraznih bolesti, promicanjem i poticanjem programa cijepljenja, prevencije i zdravog načina života te utvrđivanjem urbanih okruženja koja su najpovoljnija za informiranje i motivaciju (zdravstvene ustanove, radna mjesta, rekreacijske zone, sportski objekti, virtualna mjesta poput internetskih stranica lokalnih uprava);
48. ističe da dosad nije učinjeno gotovo ništa kako bi se procijenio zdravstveni učinak kruznoga gospodarstva. U vezi s provedbom Komisijina paketa za kružno gospodarstvo i nacionalnih projekata kojima se to gospodarstvo promiče, te u vezi s nastavkom rada na njima, trebalo bi detaljnije procijeniti njegov utjecaj na zdravlje i pojačati dijalog među tijelima nadležnima za gospodarenje otpadom, zaštitu okoliša i zaštitu zdravlja (npr. o upotrebi otpada u zemljanim radovima ili ponovnoj uporabi vode);
49. preporučuje da se promicanje dobrobiti i zdravlja uvrsti u lokalne i regionalne strategije kako bi se moglo u većoj mjeri uzeti u obzir prilikom donošenja odluka u različitim sektorima. Provedba bi se mogla pratiti putem internetskih izvješća o dobrobiti koja bi sadržala pokazatelje utvrđene na nacionalnoj razini;

Bruxelles, 11. svibnja 2017.

Predsjednik
Europskog odbora regija
Markku MARKKULA